

Les propostes per al debat sobre una Llei d'educació i la seva incidència en l'educació infantil i primària

Josep Lluís Bonnin

Tota iniciativa tendent a possibilitar el debat social ja s'ha de qualificar com a positiva. El fet que un Govern doni a conèixer les seves pretensions i es manifesti disposat a escoltar tots els sectors implicats hauria de formar part de la dinàmica normal del funcionament democràtic i no d'una excepcionalitat.

El debat sobre la Llei d'Educació s'articula entorn de sis blocs diferents que, alhora, es van concretant i desenvolupant en catorze capítols.

Aquests blocs són:

1. L'educació inicial (en referència a infantil i primària) i la prevenció de les desigualtats.
2. La societat del coneixement no admet exclusions.
3. Competències i sabers per a la societat del segle XXI.
4. Els valors i la formació ciutadana.
5. L'imprescindible protagonisme del professorat.
6. Cada centre, un univers de possibilitats.

En cada un dels capítols es fa una exposició de motius, una anàlisi de la situació i, seguidament, unes propostes. Cada apartat inclou un qüestionari que facilita l'anàlisi i la participació. Potser, la primera valoració que s'ha de fer és la de la forma. **Moltes de les preguntes són tancades**, cosa que facilita la recollida de dades, però que redueix la resposta a poc més que un sí o un no. D'altra banda, allò que enriqueix el debat serà **formular les preguntes que no apareixen al document** i que esperem que sorgeixin arran d'aquesta anàlisi.

Seguirem aquí l'ordre dels apartats que afecten més directament l'educació infantil i la primària. Farem una síntesi de cada un d'ells i exposarem el punt de vista des d'una perspectiva d'aquestes etapes.

Foto cedida pel CP Rafal Vell

1. L'educació inicial i la prevenció de les desigualtats

El caràcter de l'educació infantil

L'educació infantil recupera el **caràcter educatiu** per damunt de l'assistencial i, tal com feia la LOCE en la seva primera redacció, declara **gratuït el segon cicle**, si bé continua sense considerar-lo obligatori, cosa que suposaria un pas qualitatiu.

S'estableix també que el personal que es farà càrrec d'aquesta etapa educativa (de 0 a 6 anys) seran **mestres especialistes** en educació infantil, sense perjudici de la col·laboració d'altres professionals amb la qualificació deguda.

Es proposa que en el segon cicle s'incorpori l'**aproximació a la lectoescriptura**, a una **llengua estrangera** i a l'**ús de l'ordinador**.

Convendria aclarir que l'aproximació a la lectoescriptura es treballa ja a l'educació infantil i que els primers contactes amb aquestes habilitats es tenen precisament dins aquesta etapa educativa. Hi ha una certa tendència a pensar que la lectoescriptura o les matemàtiques es comencen a treballar quan l'infant arriba a primària, quan **és a l'educació infantil** on, precisament, **es posen les bases d'aquests coneixements**.

Pel que fa a llengua estrangera, no hem d'oblidar que a les **Illes Balears** ens trobam freqüentment amb infants que ja estan en contacte, d'entrada, amb tres llengües que sovint són el català, el castellà i encara, aquella que parlen a casa i que no és cap d'aquestes dues. Ens hauríem de plantejar si no és excessiu carregar molts d'aquests infants amb el que seria una quarta llengua, quan el seu maneig (no goso a parlar encara de "domini") de les altres és encara incipient. Tot i així, ha de prevaler l'autonomia dels centres a l'hora d'aplicar i desenvolupar els seus projectes lingüístics si es troba oportú introduir més llengües en aquesta etapa.

Prevenció dels problemes d'aprenentatge a l'educació primària

El document planteja una reflexió sobre les causes que generen el fracàs escolar en aquestes edats de l'educació obligatòria i proposa l'adopció de mesures específiques **tan aviat com es detectin les dificultats**. Algunes de les mesures que proposa són els agrupaments flexibles, els suports específics, l'ampliació del temps d'estudi i la col·laboració amb les famílies.

Una altra proposta que s'introdueix és l'**avaluació de diagnòstic** que els centres hauran de fer a **4t de primària** segons els models que elabori l'INECSE (Instituto Nacional de Evaluación y Calidad del Sistema Educativo) en col·laboració amb les administracions educatives. Una avaluació que tindrà un **caràcter "formatiu intern"** amb la finalitat de poder adoptar les mesures correctores necessàries amb suficient antelació.

Pel que fa a la **repetició de curs**, es continua contemplant la possibilitat d'una sola vegada en tota l'etapa de primària establint que, en cas necessari, s'haurà de fer repetir al final del cicle que correspongui. La repetició de curs ha d'anar associada a un pla de feina que permeti a l'alumnat superar els seus problemes específics. Aquest **pla de feina contemplarà un reforç de les matèries instrumentals** i l'adquisició de destreses i habilitats de treball i estudi.

Es recalca el **paper determinant de les famílies** en el procés educatiu dels fills. L'**esforç**, que la **LOCE feia recaure majoritàriament en l'alumnat**, aquesta nova proposta el fa compartir amb les famílies i els centres, que, a més, podran utilitzar "**contractes pedagògics**" que estableixin les accions a dur a terme entre uns i altres en benefici dels infants.

2. La societat del coneixement no admet exclusions

Es tracta d'un capítol dedicat gairebé exclusivament a l'educació secundària en el qual s'admet que la posada en marxa del nou sistema educatiu (LOGSE) es va fer amb una "absència de compromís de finançament capaç de garantir les inversions i els recursos necessaris". Ara que s'ha admès, esperem que no passi el mateix amb la nova llei.

Allò que afecta a primària és el compromís d'assolir una coordinació entre primària i secundària que faciliti el trànsit de l'alumnat d'una etapa a l'altra. Això, que d'entrada no suposa cap novetat, caldria desenvolupar-ho i establir uns **protocols d'actuació entre els centres** per garantir que es fa en les millors condicions possibles per a l'alumnat.

3. Competències i sabers de la societat del segle XXI

L'alfabet del segle XXI: Iniciació primerenca a les llengües estrangeres i a les TIC

Torna a incidir en la importància de l'**aprenentatge primerenc d'un idioma estranger i fa, en aquest**

Foto cedida pel CP Rafal Vell

cas, menció a les comunitats autònomes amb llengua pròpia en les quals, diu, aquesta incorporació es farà d'acord amb els projectes lingüístics de cada centre. Aquesta menció a la col·laboració amb les CA es fa també en la implantació de les TIC.

4. Els valors i la formació ciutadana

Es proposen dos eixos diferents: els valors que afavoreixen la **maduració de l'alumnat com a persones íntegres**, i aquells que incideixen en **les relacions amb els altres**. A més de reforçar el caràcter transversal d'aquesta educació en valors es proposa una nova àrea d'"**educació per la ciutadania**" que a l'educació primària seria impartida pels tutors en el darrer cicle de l'etapa i inclouria continguts sobre drets i llibertats, igualtat entre sexes, prevenció de la violència, tolerància i acceptació de les minories i de les cultures diverses, així com de la immigració com a font d'enriquiment social.

Pel que fa a l'ensenyament de les religions, fa esment a l'**ensenyament no confessional**, que s'inclourà en els currículums de les àrees que es determini, especialment en geografia i història. La **religió com a ensenyament confessional** no computarà a efectes acadèmics per a l'accés a la universitat ni per a l'obtenció de beques.

Tanmateix, seria aquest un bon moment per **plantejar la no obligatorietat d'oferir religió per part dels centres educatius**. Com a conjunt de creences i les pràctiques que els són pròpies, la religió no hauria de correspondre a l'àmbit acadèmic. Aquesta és una de les preguntes que es troben a faltar: **Creieu que la religió com a ensenyament confessional hauria de deixar d'oferir-se als centres docents?** Sens dubte que seria un debat llarg, però profitós i ben necessari.

5. El protagonisme del professorat

Es fa palesa la intenció d'adaptar el **nou model de formació inicial** del professorat al sistema de graus i postgraus de l'espai europeu (acords de Bolonya).

S'estableix un **curs complet d'incorporació a la carrera docent** sota la tutoria de professors ja experimentats. **Això**, en realitat, **no suposa un gran canvi**, sinó tan sols un increment del període de pràctiques dels "**funcionaris en pràctiques**", figura que ja existeix a l'actualitat i que, efectivament, es fa sota la supervisió d'un "tutor".

D'altra banda, **allò que suposaria un vertader canvi en la formació inicial dels futurs docents** (tant aquells que pretenen desenvolupar la seva feina a infantil i primària, com aquells que es dedicaran a l'ensenyament secundari) **seria el nou disseny d'una carrera universitària amb grau de llicenciatura** que inclogués una càrrega inicial de crèdits a les assignatures relacionades amb les ciències de l'educació i es complementàs amb la formació específica pròpia de les diferents especialitats curriculars. D'aquesta manera, a part de garantir una base sòlida de formació per a la docència, es facilitaria el trànsit del personal docent entre etapes educatives i ensenyament diferents (Infantil-Primària-Secundària). Aquest disseny permetria també prescindir dels CAP i similars que estan obligats a cursar els llicenciats que es volen dedicar a la docència ja que "l'adaptació pedagògica" seria part de la carrera universitària.

En aquest sentit, s'hauria de facilitar també la **cooperació entre professorat d'infantil, primària i secundària, i la Universitat en el desenvolupament de funcions docents a temps parcial**.

Es reconeix que l'**heterogeneïtat de l'alumnat** requereix una atenció educativa cada cop més diversificada i amb una major **exigència d'individualització**; així com la **complexitat de la feina del professorat** i es fan declaracions d'intencions que caldrà completar, com ara que les administracions educatives promouran actuacions amb la finalitat que la població en general conegui i valori adequadament la feina del professorat, que s'establiran procediments organitzatius per afavorir el treball docent en condicions adequades i amb el suport necessari.

Tot i que hem de convenir que **totes aquestes propostes són molt positives** i que, efectivament, contribuiran (en la mesura que es vagin implementant) a reforçar el paper del professorat, no hem d'oblidar que **les exigències del nou alumnat** (heterogeni i divers) i d'aquesta individualització a què es fa referència, **requereixen d'una major dis-**

ponibilitat de temps per part del professorat. Cada cop més, al professorat li cal **preparar les sessions, planificar i diversificar les activitats, coordinar-se amb la resta de professionals que intervenen amb l'alumnat, adaptar els continguts i l'atenció que es dona a cada alumne**, etc. i això requereix temps; un temps de què no es disposa si gairebé la totalitat de les vint-i-cinc hores lectives setmanals les ha de destinar a docència/atenció directa a l'alumnat. Aquest **problema es veu incrementat en el professorat d'educació infantil** que, per les característiques pròpies de l'alumnat que atén, **hauria de ser objecte d'especial atenció i esment.** En aquest sentit cal una actuació urgent: la reducció dràstica de la ràtio alumnes/professorat (la LOGSE la fixava en 25. Excessiva per les característiques del nou alumnat).

El document reconeix també que cal establir un sistema **d'incentius de promoció**, econòmics i d'altra mena, que estimulin el professorat a realitzar tasques relacionades amb la tutoria, la direcció, els intercanvis internacionals, o qualsevol altre que suposi una especial dedicació. Aquest plantejament suposa una concreció major que la que apareixia a la llei orgànica 9/1995 LOPEG (CD) (Art 30) i s'ha de valorar positivament. Així mateix, es manifesta que **es valorarà la dedicació durant un període determinat a grups d'alumnes o a centres d'atenció preferent.**

6. Cada centre, un univers de possibilitats

L'elecció com a dret i la pluralitat com a valor

És important que una de les primeres afirmacions que es fan en aquest apartat sigui que **"tots els centres sostinguts amb fons públics participaran en l'escolarització equitativa de l'alumnat amb dificultats..."** així com el compromís en **(a)** desenvolupar programes integrals de compensació educativa en zones o centres d'atenció preferent.

Participació i direcció: corresponsabilitat

Es torna a plantejar la importància de la participació de la comunitat educativa, mitjançant el Consell Escolar i el Claustre de Professors, en el govern i l'organització dels centres. En aquest sentit també **es proposa el model de direcció col·legiada i participativa** i retorna als òrgans col·legiats algunes de les competències i la capacitat de decisió que la LOCE els havia retirat. Algunes, però no totes: en el moment de la "selecció"

Foto cedida pel CP Rafal Vell

del director, es proposa que el pes de la comunitat educativa en el procés sigui almenys **del 60%**. **Cal recordar que la LOPEG atorgava als consells escolars la facultat plena d'elegir el director.**

Una proposta interessant és la d'un procediment **d'avaluació i valoració de la direcció** que permeti identificar els problemes i millorar les actuacions. La direcció, com tota la resta de sectors de la comunitat educativa, ha de ser susceptible d'avaluació. Amb una avaluació positiva, el director podrà consolidar un complement específic proporcional als anys d'exercici i els anys de treball en la direcció es valoraran com a mèrits preferents per a l'accés a altres llocs de l'Administració educativa.

Tot i que aquestes mesures semblen molt positives, **es planteja el procés de designació de director com una selecció**, quan caldria retornar a l'elecció com a forma d'accés. El procés d'elecció pot incloure també requisits formatius.

Autonomia i avaluació

Les administracions educatives establiran **models oberts i flexibles per al desenvolupament dels PEC** i afavoriran la introducció progressiva, en els centres, de mètodes de **treball i organització mitjançant projectes**. Els recursos materials i humans s'adequaran a aquests projectes, convenientment avaluats i valorats.

Es remarca el paper de la **Inspecció educativa com a suport i col·laboració en l'autoavaluació i millora dels centres.**

L'INECSE assumeix els rols que fins fa poc tenia l'INCE en tant que portar a terme l'avaluació periòdica del sistema educatiu.

L'avaluació, per tant, es planteja des de diversos punts de partida: interna, quan es fa a terme pel mateix centre (autoavaluació); i externa, quan es fa a iniciativa de l'Administració. Així com la LOCE primava l'avaluació-selecció (tant si s'aplicava a alumnat com a centres o a professorat), el nou model recupera el sentit d'**avaluació com a eina de reflexió, de millora i d'adaptació** i això és vàlid per avaluar també l'alumnat.

Aquestes són, en resum, les propostes del Ministeri i les reflexions que ens han suggerit. La valoració global del document és positiva. Conté elements nous i planteja una **educació de qualitat per a tothom**, alhora que concreta quins elements configuren aquesta "educació de qualitat".

Finalment, i en document diferenciat, el model aporta un annex de **dades estadístiques** de les quals voldria ara destacar aquelles que fan referència a les Illes Balears i que són prou significatives:

- **Les Illes Balears som la segona CA amb més alumnat estranger**, amb un 10,1% quan la mitjana de l'Estat és del 5,7%.

- Segons les dades del curs 2003-04, **som la tercera CA amb major nombre d'alumnes per grup a educació infantil i a primària**. Mentre la mitjana de l'Estat se situa en 19,7 (infantil) i 20,8 (primària); la de les Illes és de 21,7 (infantil) i 23,4 (primària).

Si a aquestes dades afegim aquelles que tothom coneix i que certifiquen que les Illes Balears som de les CA més mal dotades pressupostàriament per l'Estat, conclourem que no n'hi ha prou amb les formes ni amb declaracions d'intencions. Manca saber si el Govern actual escoltarà totes les propostes i quina llei sortirà finalment d'aquest debat. **No ens valen aquí manifestacions de "tarannà dialogant"** si no vénen acompanyades de fets. I el primer d'aquests fets ha de ser, forçosament, **el finançament adient per tirar endavant i amb garantia d'èxit una bona Llei d'Educació.** ■

IMPRENTA
Gráfima

OFFSET - IMPRESSIÓ DIGITAL

Pasaje Ca'n Curt, 22 • 07005 Palma de Mallorca
Tel. 971 24 27 58 • E-mail: imprentagrafima@telefonica.net